

8 Noyabr Zəfər Günüdür

ELİM

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAYKA

Organ Президиума Национальной академии наук Азербайджана

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 36 (1433)

Cümə axşamı, 7 noyabr 2024-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Bişkekdə Prezident İlham Əliyevə "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edilib

Noyabrın 5-də Bişkekdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı görkəmli qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun ev-muzeyinə gəldi.

Prezident İlham Əliyev əvvəlcə ev-muzeyi ilə tanış oldu.

Məlumat verildi ki, muzey Bişkek yaxınlığında ki "Ala-Arça" dövlət iqamətgahında - 1986-cı ildən yazıçının ömrünün son 20 ilini yaşadığı evdə yerləşir. Qırğız xalqının böyük oğlunun vəfatından sonra heyət yoldaşı Mariya Aytmatova və oğlu Eldar ailəsi ilə burada yaşayıblar.

Ev-muzeyi Çingiz Aytmatovun heyət yoldaşı Mariya Urmatova, övladları Eldar və Şirinin təşəbbüsü ilə 2014-cü il dekabrın 12-də açılıb.

Çingiz Aytmatovun kiçik oğlu Eldar yazıçının hələ sağlığında evdə hökm sürmüş bütün ab-havanı və şəraitini ən xırda detallara qədər qoruyub saxlamağa çalışıb. Ev-muzeyində yazıçının şəxsi əşyaları, əlyazmaları və çoxsaylı mükafatları qorunub saxlanılır. İkinci mərtəbədə onun kabinetini, yataq otağı və kitabxana yerləşir.

Evin ikinci hissəsində Eldar Aytmatov və ailəsi yaşayır. Mədəni-maarif fəaliyyəti ilə məşğul olan Çingiz Aytmatov Beynəlxalq Fondu da burada yerləşir. Fond 2000-ci ildə yazıçının özü tərəfindən təsis edilib, indi onun övladları tərəfindən idarə olunur.

Dövlətimizin başçısı ev-muzeyinin xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı.

Qeyd edək ki, dünyşöhərtli yazıçının zəngin bədii irsinə Azərbaycanda da hər zaman böyük maraq olub. Ulu Öndər Heydər Əliyev Çingiz Aytmatovu "Türk dünyasının fəxri" adlandırıb. Prezident İlham Əliyev 2008-ci ildə bir nömrəli "Dostluq" ordenini Çingiz Aytmatova təqdim edib. Azər-

baycan və Qırğızistan prezidentlərinin iştirakı ilə bu il aprelin 24-də Bakı şəhərində Çingiz Aytmatovun abidəsi açılıb.

Sonra Prezident İlham Əliyevə "Çingiz Aytmatov" ordeninin təqdim edilməsi mərasimi oldu.

Çingiz Aytmatov Fondunun prezidenti Eldar Aytmatov çıxış edərək dedi:

- Hörmətli cənab Prezident, hörmətli qonaqlar.

Bu gün mən "Çingiz Aytmatov" ordenini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə təqdim etmək şərəfinə nail oluram. Bu mükafat dərin hörmətin və yüksək nüfuzun rəmzidir. Bu, humanist dəyərlərin möhkəmləndirilməsinə, mədəni dialoqun dəstəklənməsinə və böyük yazıçımızın yaradıcı irsinin qorunub saxlanmasına Sizin verdiyiniz müstəsna töhfəyə görə minnətdarlıq əlamətidir.

Çingiz Aytmatov yalnız yazıçı deyil, həm də xalqlar arasında sülh, qarşılıqlı anlaşma və birlik ideyalarını təbliğ edən əsl körpü olub. Cənab Prezident, bu gün biz bu prinsiplərin Sizin fəaliyyətinizdə necə təcəssüm etdiyini görürük. Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan mədəniyyətlərarası mübadilənin və əməkdaşlığın təşəbbüskarı kimi çıxış edirsiniz, digər ölkələrlə dinc və yaradıcı münasibətləri təşviq edirsiniz.

İcazə verin, xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində və Çingiz Törekuloviçin heyətini həsr etdiyi dəyərlərin təbliğində yorulmaz səylərinizə görə Çingiz Aytmatov Beynəlxalq Fondu adından Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. İnanıram ki, Sizin səyləriniz sayəsində Aytmatovun adı bundan sonra da xalqları birləşdirəcək, mədəni tərəqqi və humanizmə rəmzi olacaqdır.

Dərin hörmət və qürur hissi ilə Sizə müasir dünyada və ümumi mədəni irsimizin qorunub saxlanmasında oynadığınız rola verilən yüksək qiymə-

tin əlaməti olan "Çingiz Aytmatov" ordenini təqdim edirik. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun.

Eldar Aytmatov: İcazənizlə, ordeni təqdim edim.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, əlbəttə.

Dövlətimizin başçısına "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edildi.

Eldar Aytmatov: Qeyd etmək istəyirəm ki, bu bir nömrəli orden Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə təqdim olunur və həmçinin ilk dəfə Azərbaycanın bir nömrəli "Dostluq" ordeni Azərbaycan Prezidenti tərəfindən Çingiz Aytmatov-a təqdim edilib. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev çıxış edərək dedi:

- Sağ olun. Bu yüksək mükafata görə çox sağ olun. Fəaliyyətimə verilən bu qiymətə görə Çingiz Aytmatov Fonduna, həmçinin onun ailə üzvlərinə və yaxınlarına minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Həm də bu ordeni onun yaşadığı, işlədiyi, yazıb-yaratdığı, ruhunun indi də dolaşdığı evdə almaq mənim üçün böyük şərəfdir. Mən buraya gələrkən təbii ki, Çingiz Törekuloviçin evinin necə olması barədə fikirləşirdim və məhz orada rahat, isti, yaxşı, yaxınların, əzizlərinin əhatəsində olduğu, yaşadığı, işlədiyi və böyük sənət yaratdığı evi gördüm. Onun yaradıcılığı bütün dünyaya məxsusdur. Qeyd etdiyiniz kimi, onun kitabları 185 dillə, demək olar ki, bütün dillərə tərcümə olunub. Bu gün sizdən öyrəndim ki, onun kitablarının yenidən, xüsusən, yeni tərcümədə nəşrinə tələbatın olması onu göstərir ki, Çingiz Aytmatovun heyətə, insanlara, təbiətə, öz xalqına münasibətdə sözlünə, fikirlərinə ehtiyac var. Sözsüz ki, onun yaradıcılığı bütün mümkün sədləri ötürüb keçib və əbədi olaraq oxucuları sevindirəcək, düşünməyə, yəqin ki, bir çox məsələləri yenidən başa düşməyə sövq edəcək. Çünki onun yaradıcılığını çox sevən və bir çox əsərlə-

rini oxuyan insan kimi deyə bilərəm ki, məhz onlar səni düşünməyə, hətta cəmiyyətə, dünyaya, təbiətə, öz fəaliyyətinə yenidən nəzər salmağa vadar edir. Atam Heydər Əliyevin dediyi kimi, Çingiz Aytmatov təkcə qırğız xalqının deyil, həm də bütün Türk dünyasının fəxridir. Artıq dediyim kimi, o, dünyşöhərtli yazıçı, ictimai xadim idi və onun əsərləri müxtəlif mədəniyyətlərə məxsus, müxtəlif qitələrdən olan insanlar tərəfindən başa düşülürdü. Amma, eyni zamanda, onun əsərlərini oxuduqda görürsən ki, Çingiz Aytmatov məhz öz ölkəsinin, öz xalqının problemlərinə dərinliklə nüfuz edirdi, Qırğızıstanı necə tanıyırdı, öz xalqını necə sevirdi və öz xalqının nümayəndələrini təsvir edirdi. Yəni, o, sırf milli yazıçı idi, eyni zamanda, bütün dünya tərəfindən başa düşülürdü. Zənnimcə, onun mütəfəkkir kimi nadirliyinin sirri də bundadır.

Çingiz Aytmatova Azərbaycanda olan münasibətə gəldikdə, zənnimcə, bu barədə danışmağımıza ehtiyac yoxdur. Onu bir insan kimi sevirdilər, onun çoxlu dostu var idi, bir sıra fotosəkillər onun Azərbaycanın mədəniyyət xadimləri ilə görüşlərini əks etdirir. Həmçinin Heydər Əliyev və Çingiz Aytmatov bir-birinə böyük hörmətlə yanaşırdılar, onların çoxlu görüşləri olmuşdur və mənim atamdan gətirdiyim sitat məhz onun Çingiz Törekuloviçə bəslədiyi hisslərin təzahürüdür.

Bizim görüşümüzü xatırlayıram, yeri gəlmişkən, 2008-ci ildə görüşümüzü əks etdirən fotosəkil digərləri ilə birlikdə burada nümayiş etdirilir. Siz də qeyd etdiniz ki, ilk "Dostluq" ordeni Çingiz Aytmatov-a təqdim olunub. Həmin vaxt bu orden mənim tərəfimdən, mənim təşəbbüsləmlə yenidən təsis olunmuşdu. Açıq desək, düşündürdüm ki, hər halda rəqəmlərdə bir rəmzilik var, fikirləşirdim ki, bu bir nömrəli ordeni kimə təqdim edək. Sözsüz ki, ilk ağılıma gələn o oldu ki, onu Türk dünyasının hər hansı bir nümayəndəsinə verək. Sonradan sanki fikirlər ard-arda gəldi və qərar verildi. Bəlkə də bədahətən oldu, amma digər tərəfdən, bədahətən verilən bütün qərarlar sənin tərəfindən əvvəlki dövrdə dərinləndirilmiş olur. Ona görə də bu, tamamilə şüurlu, yeganə düzgün qərar idi. O da bizim üçün xüsusi qürur mənbəyidir ki, bir nömrəli "Dostluq" ordeni Çingiz Törekuloviçə təqdim edilib. Mən bu il Bakıda onun abidəsinin açılışında çıxış etdim. Çingiz Aytmatovun heykəli mərkəzi küçələrdən birində ucaldılıb. Mən dedim ki, onun tezliklə aramızda olmayacağını güman etmirdik. Çünki o, Bakıya yaxşı əhvali-ruhiyyədə gəlmişdi, biz onunla çoxlu söhbət etdik, o, gələcək planlarından danışdı, çox yaxşı görünürdü, mən buna ürəkdən sevindim. Amma bir neçə aydan sonra o, vəfat etdi. Əlbəttə, bu, kədər hissi doğurur, çünki o, hələ yaşaya, öz yaxınlarını sevindirə, onları qayğısız və şəfqətli ilə əhatə edə, həmçinin məhz bu gün aktual olan xeyli sayda əsər yarada bilərdi. Çünki onun bu dünyadan köçdüyü vaxtdan bəri həm bizim regionumuzda, həm də dünyada çoxlu hadisələr baş verib, zənnimcə, onun sözü çox mühüm olardı, təkcə bizim regionumuz üçün deyil, həm də ümumilikdə dünya siyasəti üçün. Çünki o, yaradıcılıq fəaliyyəti ilə yanaşı, həmçinin çox nüfuzlu ictimai xadim idi.

Məni Çingiz Törekuloviçin ocağına dəvət etdiyiniz, bu mükafata layiq gördüyünüz üçün sizə bir daha təşəkkür etmək istəyirəm. Sizi yaxın vaxtlarda Bakıya dəvət etmək, ailənizlə, Çingiz Törekuloviçin balaca davamçıları ilə birlikdə qonağımız olmağınızı istəyirəm. Onun abidəsinə ziyarət etsinlər və onu tanıyanlarla, sevenlərlə ünsiyyətdə olsunlar. Bir daha təşəkkür edirik.

Eldar Aytmatov: Çox sağ olun.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev və Çingiz Aytmatovun ailə üzvləri birgə çay süfrəsi arxasında söhbət etdilər.

Sonda qarşılıqlı xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin Zəfər Günü münasibətilə Akademiya əməkdaşlarına təbriki

Hörmətli həmkarlar!

Zəngin dövlətçilik tarixinə malik Azərbaycan xalqı son 200 il ərzində soyqırımına, deportasiyaya məruz qalmış, tarixi torpaqlarımız zaman-zaman işğalçı hücumları ilə üzlənmiş, ötən əsrin 90-cı illərində isə erməni təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal edilmişdi.

Bütün həyatını Azərbaycana, xalqına həsr etmiş Ulu Öndər Heydər Əliyevin ölkəmizə ikinci rəhbərliyi dövründə qısa müddət ərzində həyata keçirdiyi geniş miqyaslı siyasi-hərbi və iqtisadi-mədəni tədbirlər nəticəsində dövlətimiz məhv olmaq təhlükəsindən xilas olmuş, böyük inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. Dahi Liderin müstəqil dövlətçilik siyasətini müasir dövrün çağırışları işığında inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı bütün sahələrdə öz inkişafının ən yüksək mərhələsinə çatdırıb güclü, modern ordu yaratmaqla xalqımızda gələcək tarixi Qələbəmizə olan inamı daim qüvvətləndirmişdir.

Nəhayət, 2020-ci il sentyabrın 27-də düşmənin təxribatlarına cavab olaraq Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin yüksək liderlik və idarəetmə qabiliyyətilə Azərbaycan Ordusu 44 gündə Zəfər yürüşü ilə Vətən müharibəsində tarixi Qələbəmizi əldə etməklə düşməni kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur etmişdir. 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən bir günlük lokal antiterror tədbirləri nəticəsində isə ərazi bütövlüyümüz və dövlət suverenliyimiz tam bərpa olun-

muşdur. Ali Baş Komandan İlham Əliyev Qarabağda işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə Dövlət Bayrağımızı qürurla dalğalandırmış və həmin tarixi anları hər bir soydaşımız qürurla yaşamışdır.

Bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə Böyük Qayıdış Proqramı uğurla həyata keçirilir, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yenidən qurulur, "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" layihələri ilə kəndlərimiz, şəhərlərimiz bərpa olunur, müasir ticarət və logistika mərkəzləri, tunellər, məktəblər,

zavodlar inşa edilir, yeni sənaye parkları qurulur. Bu ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri də yüksək ali təhsil standartlarına cavab verən Qarabağ Universitetinin geniş müəllim və tələbə heyəti ilə fəaliyyətə başlaması oldu. Qarabağda, həmçinin dünya miqyaslı tədbirlər keçirilir, Şuşa şəhəri 2023-cü ildə Türk dünyasının, 2024-cü ildə isə "İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. Bundan əlavə, öz tarixi dədə-baba yurdlarından didərgin düşmüş soydaşlarımız tarixi torpaqlarına qayıdır və məcburi köçkünlərimizin öz doğma evlərinə qayıtması prosesi uğurla davam edir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və alimlərimiz də Böyük Qayıdış prosesində yaxından iştirak edir, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə arxeoloji qazıntılar aparılır, memarlıq abidələri, ərazinin dialektologiyası, Vətən müharibəsinin tarixi, fəlsəfi öyrənilir və bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir.

Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinə qızıl həflərlə yazılan Qarabağ Zəfəri üçün dövlətimizin başçısına, ordumuza, şəhidlərimizə, qazilərimizə əbədi olaraq minnətdarıq.

Hörmətli Akademiya əməkdaşları,

Sizi Zəfər Günü münasibətilə təbrik edir, qalib bir xalqın nümayəndəsi kimi möhkəm cansağlığı və elmi-tədqiqat işlərinizdə və ictimai fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İsa HƏBİBBƏYLİ
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik

Vətən sevgisindən Zəfər marşına

8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası, YAP Yasamal rayon Təşkilatı və AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə "Vətən sevgisindən Zəfər marşına" adlı tədbir keçirilib.

Tədbir iştirakçıları öncə MEK-in Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları fondu ilə yaxından tanış olublar. Kitabxananın direktoru texnika elmləri doktoru, dosent Hüseyn Hüseynov onlara fondada Birinci və İkinci Qarabağ müharibəsinə, Aprel və Tovuz döyüşlərinə dair mühafizə edilən nəşrlər haqqında ətraflı məlumat verib.

İştirakçılar fondada üzərində üç minə yaxın şəhid adlarının qeyd edildiyi Azərbaycanın xəritəsi, Qarabağ Azərbaycandır! guşəsi, şəhidlərin oxduqları və özlərinin müəllifliyi ilə qələmə alınmış kitablara baxıblar.

Alimlər, ictimai xadimlər, Vətən müharibəsi qaziləri və şəhid ailələrinin iştirakı ilə keçirilən tədbirdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Vətən uğrunda canlarından keçən şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli 44 günlük Vətən müharibəsində Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Dəmir yumruğu" ilə qazanılan Qələbəni ölkəmizin minillik tarixinin zirvə nöqtəsi adlandırıb.

"Ordumuzun göstərdiyi qəhrəmanlıq və rəşadət 30 illik işğala birdəfəlik son qoydu, cə-

nab Prezidentin apardığı ədalətli müharibə ədalətin təntənəsi ilə başa çatdı, 2023-cü ildə həyata keçirilən birgünlük antiterror tədbirləri ilə Azərbaycanın tam ərazi bütövlüyü və suverenliyi təmin olundu", - deyərək Akademiya rəhbəri bildirib.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölkəmizdə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişi ilə torpaqlarımızın itirilməsi təhlükəsinin tam aradan qaldırıldığını bildiren akademik İsa Həbibbəyli işğal olunmuş ərazilərimizin geri qaytarılması yönündə məhz dahi Heydər Əliyev zəkasının qarşısına qoyduğu ən önəmli vəzifələrdən biri kimi onun apardığı güclü Ordu quruculuğu siyasətini nəzərə çatdırıb.

"Ümummilli Liderin nail olduğu atəşkəs rejimi cənab Prezident İlham Əliyevə ordumuzu müasirləşdirmək, iqtisadiyyatımızı inkişaf etdirmək, ən başlıcası yeni vətənpərvər nəslin yetişdirilməsi üçün geniş imkan qazandırdı. Ölkə rəhbərinin bu illər ərzində bütün dünyada beynəlxalq nüfuzumuzu möhkəmləndirməsi, sülh yolu ilə danışıqların nəticə verməməsi Azərbaycanı itirilmiş torpaqlarını müharibə əzmi ilə geri qaytarmasına əsas verdi. 44 gün ərzində Qarabağda gedən müharibə həm döyüş cəbhəsindəki qələbə, həm də informasiya cəbhəsindəki böyük intellektual bacarağı Azərbaycan Prezidentinin qüdrətini, Müzəffər Ali Baş Komandanın sərkərdəlik məharətini nümayiş etdirdi. Bu gün biz dünya qarşısında alınacaq şəkildə qalib xalq kimi tanınırıq!", - deyərək akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb.

AMEA-nın müşaviri akademik Yaqub Mahmudov isə çıxışı zamanı Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin və əldə edilən Zəfərin iza-hını elmi faktlarla nəzərə çatdırıb. Alim torpaqları dəfələrlə bölüşdürülən Azərbaycan üçün bu tarixi qələbənin mühüm rolunu bildirərək, Qələbənin bünövrəsini qoyan Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasətini Prezident İlham Əliyevin böyük əzmlə davam etdirərək xalqımızı Şanlı Zəfərə apardığını vurğulayıb.

Bütün digər faktorlarla yanaşı, Qələbədə Azərbaycan elminin də payı olduğunu bildiren akademik Y.Mahmudov birbaşa Ümummilli Lider Heydər Əliyevin nəzarəti ilə Azərbaycanın tarixi torpaqları haqqında yazılan sanballı əsərlərin vasitəsilə də həqiqətlərin ortaya qoyulduğunu, lazımlı faktların sübut olunduğunu tədbir iştirakçılarına diqqətinə çatdırıb.

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev də öz növbəsində Qələbəyə aparılan yolda görülən hətərəfli uğurlu siyasətdən danışıb. Qeyd olunub ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin cəsarətli iradəsinin nümunəsi kimi ərsəyə gələn C.Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yetirmələri həm I Qarabağ, həm də 44 günlük Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərərək öz şücaətlərini ortaya qoydular.

AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının sədri s.e.ü.f.d., dosent Sənan Həsənov "Qələbənin fəlsəfi və siyasi lider amili" mövzusunda çıxış edərək bildirib ki, Heydər Əliyev düşüncəsi sübut etdi ki, dövlət güclü olmalıdır və yalnız güclü dövlət hər şeyə qadirdir.

"Bunu nəzəriyyədə və praktikada Ulu Öndərdən əvvəlki dövlət başçıları edə bilmədi. Və Ulu Öndər sübut etdi ki, güclü ideologiya-nın cəmiyyətə sirayət etməsi, Vətən təəssüb-keşliyinə sağlam düşüncəli vətəndaş yetişdirmək bu siyasətin hərəkətverici qüvvəsidir. Bunların vəhdəti qələbədir. Bu gün Qalib lider və uğurlu siyasi varis İlham Əliyevin təmsalında açıq görürük ki, siyasi lider amili çox önəmlidir və həlledicidir", - deyərək Sənan Həsənov vurğulayıb.

Tədbirdə iştirak edən Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin əməkdaşı şəhid atası Zahir Bağirov, şəhid kapitan Həmidəğa Hüseynzadənin atası Bağlı Hüseynzadə çıxış edərək bu Qələbənin Azərbaycan tarixində əbədi qalacağını bildirdilər. Çıxışları zamanı şəhid ailə üzvləri dövlət tərəfindən onlara göstərilən qayğıdan danışıblar.

MEK-in Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları fondunun rəhbəri Roksana Səfərzadə də öz növbəsində kitabxananın tarixi Zəfərə olan töhfəsindən danışıb. Rəhbəri olduğu fondun yerinə yetirdiyi missiyanı nəzərə çatdırıb.

Tədbir ərzində tarixi Zəfərə aparan dövlət siyasətindən bəhs edən videoçarx, eləcə də MEK-in Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları fondunda mühafizə edilən nəşrlərin elektron və ənənəvi sərəhsiz nümayiş olunub.

Qeyd edək ki, AMEA-nın bütün elmi müəssisə və təşkilatlarında 8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə silsilə tədbirlər keçirilib.

AMEA Asiyanın nüfuzlu akademiyaları ilə bir sırada

Asiya Akademiyaları Baş Assambleyasının Filippin hesabatı

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının Filippinin paytaxtı Manila şəhərində keçirilmiş Baş Assambleyasının iclasında ölkəmizin elmi qurumunu təmsil edib.

Asiya Elmlər Akademiyasının Baş Assambleyasının iclasını bu təşkilatın Nizamnaməsinə əsasən tədbirin keçirdiyi ölkənin - Filippin Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Jaime Montoya açdı. Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının

prezidenti professor Əhməd Nuri Yurdusev rəhbərlik etdiyi 34 ölkənin Elmlər Akademiyalarını əhatə edən elmi qurumun üç illik fəaliyyətinə dair geniş hesabat məruzəsi ilə çıxış edib. Baş Assambleyanın plenar iclasında Cənubi Koreya Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Dohan Kim, Sinqapur Milli Universitetinin Elmi Tədqiqat Mərkəzinin direktoru professor B.Çovdari, Tokio Universiteti Araşdırma İnstitutunun direktoru Kenji Satake, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyli çıxış edərək Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının fəaliyyətindən və qarşıda duran vəzifələrdən bəhs ediblər.

Baş Assambleya çərçivəsində "Elmdə rəqəmsal transformasiyalar və perspektivlər" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib. Konfransda Türkiyə, Azərbaycan, Rusiya, Yaponiya, Hindistan, Malayziya, Tailand, Nepal Elmlər Akademiyaları və universitetlərinin rəhbərləri və tanınmış alimlərinin, Asiya İnkişaf Bankının və Asiya İnformasiya Agentliyinin nümayəndələrinin məruzələri və çıxışları dinlənilib.

Sonra Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının 2027-2030-cu illər üzrə rəhbər heyətinin seçkiləri keçirilib. Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının növbəti dövr üçün prezidentliyinə İndoneziya Akademiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş professor Satryo Soemantri Brodjoneqoronun və Malayziya Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Rofina Yasmin Othmanın namizədliyi müzakirə olunub. Səsvermənin nəticələrinə görə İndoneziyanın Elm və təhsil naziri professor Satryo Soemantri Brodjoneqoro Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının prezidenti seçilib.

Bundan başqa, Baş Assambleyanın iclasında həmçinin Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının vitse-prezidenti və altı nəfərdən ibarət İdarə Heyətinin üzvləri də seçiliblər.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Filippin və Yeni Zelandiya Elm və Texnologiya Akademiyalarının prezidentləri ilə görüşüb, qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə edib.

Baş Assambleyanın iclasında Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının iclaslarından birinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında keçirilməsi qərara alınıb.

Mənalı ömrün nəğməli hesabatı

Tanınmış dilçi alim, pedaqoq və şair Mahirə Nağıqızı Hüseynova builki ad gününü Beynəlxalq Muğam Mərkəzində təşkil edilmiş ədəbi-musiqili təqdimatla qarşıladı.

Təntənəli məclisin iştirakçısı olan elmi-mədəni ictimaiyyətin təmsilçiləri, rəsmi qurumların nümayəndələri əvvəlcə Mahirə Nağıqızının elmi-bədii yaradıcılığını əks etdirən kitablarla və illüstrativ materiallarla tanış oldular.

Mərasimin aparıcısı filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru Mahirə Nağıqızının çoxyönlü elmi-pedaqoji və bədii yaradıcılığı, geniş ictimai fəaliyyəti barədə məlumat verdi. Sonra alimin zəngin və mənalı ömrü yolunu əks etdirən videosüjet nümayiş etdirildi.

Milli Məclisin deputatı, Qərbi Azərbaycan İcması Qadınlar Şurasının sədri Mələhət İbrahimqızı Mahirə Nağıqızının ömrü yolunun ictimai önəm daşıyan yönünə nəzər salaraq onun qadın hərəkatında, uzun illərdən bəri qaçqın taleyi yaşayan soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycana qayıdışı ilə bağlı təşkilatlanmada təşəbbüskar və səmərəli fəaliyyətini vurğuladı. Mahirə xanımın incə ruhlu, yüksək amallı şeirlər müəllifi olduğunu xatırladan deputat qeyd etdi ki, onun poetik yaradıcılığında Vətən sevgisi, təbiət, məhəbbət və insanın ruhi-mənəvi dünyası aparıcı mövzulardır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli isə filoloq alimin ana dili və ədəbiyyatımızın aktual mövzularında məhsuldar araşdırmalarından, Qərbi Azərbaycanın mədəni irsinin qorunub yaşadılmasında fəal iştirakından, elmi kadrlar hazırlığın-

da fəaliyyətindən söz açdı. O, Mahirə xanıma yeni yaradıcılıq uğurları arzuladı və həsrətində olduğu Qərbi Azərbaycana qovuşmaq xoşbəxtliyi dilədi.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru, professor Cəfər Cəfərov rəhbərlik etdiyi ali məktəbin yetirməsi olan Mahirə Nağıqızının sevimli müəllimi, unudulmaz dilçi professor, şair və ictimai xadim Həsən Mirzənin elm, sənət və məslək yolunu uğurla davam etdirdiyini söylədi. O qeyd etdi ki, orta məktəbdə müəllimlik fəaliyyətini sonrakı illərdə doğma universitetdə davam etdirən filoloq namizədlik və doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, dilçilik kafedrasında müdir, filologiya fakültəsində dekan işləmiş, hazırda prorektordur.

Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, akademik Nizami Cəfərov Mahirə Nağıqızının milli dilçilik elminə verdiyi töhfələrdən, onun poetik dünyasında Ana, Ana dili və Ana Vətən anlayışlarının məfkürəvi təcəssümündən danışdı. O qeyd etdi ki, şairin yüksək mənəvi dəyərləri incələyən onlarca şeirinə mahnı qoşulub və buaxşamkı yaradıcılıq hesabatı da həmin nəğmələrlə müşayiət olunur.

Digər çıxış edənlər də Mahirə Nağıqızının ömrü yolunun xalqımıza xidmətlə mənalı olmuş səhifələrini və rəqədlər, onun elmi, bədii yaradıcılığının və ictimai fəaliyyətinin önəmli vurğuladılar.

Sonda həyat və yaradıcılığı barədə söyləyən xoş sözlərə, yüksək qiymətə görə minnətdarlığını bildiren Mahirə Nağıqızı dedi:

- Bu axşam çox qürurluyam, eyni zamanda, həyəcanlıyam. Beynəlxalq Muğam Mərkəzində keçirilən yaradıcılıq gecəsi mənim hesabatım kimi qəbul edildi. Bu gün sözə, elmə verilən belə dəyər məni daha məhsuldar çalışmağa ruhlandırdı. Qərbi Azərbaycan İcmasının üzvü olaraq Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qədim yurd yerlərimizə qayıtmaq uğrunda mübarizədə daha fəal iştirak edəcəyəm. Bundan sonra da gələcəyə böyük inamla yazıb-yaradacaq, tədqiqatlar aparacaq və sonrakı nəsillərin maariflənməsi üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Belə bir tarixi missiyaya xidmət etmək böyük şərəfdir.

Gecədə ölkənin ünlü sənətçiləri təqdimat qəhrəmanının seçmə şeirlərini və mahnı mətnlərinə qoşulmuş musiqi nömrələrini səsləndirməklə onun yaradıcılığı barədə təsəvvürü zənginləşdirdilər, mərasimə əlavə təntənə gətirdilər.

"Xalq qəzeti"

AMEA əməkdaşları MDB-yə üzv dövlətlərin alimlərinin V Forumunda

Tacikistan Respublikasının paytaxtı Düşənbə şəhərində Tacikistan Milli Elmlər Akademiyasının (TMEA) və Dövlətlərarası Humanitar Əməkdaşlıq Fondunun təşkilatçılığı ilə MDB-yə üzv dövlətlərin alimlərinin V Forumu keçirilmişdir.

Forumda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasını AMEA-nın müşaviri, akademik Möhsün Nağısoylu, AMEA Rəyasət Heyəti Aparatının "Elektron Akademiya" şöbəsinin müdiri, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fariz İmranov, Rəyasət Heyəti Aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin müdir müavini, Yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Ayten Hüseynova, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lələ Həsənova və Şərqsünaslıq İnstitutunun Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Güler Qafqazlıdan ibarət nümayəndə heyəti təmsil etmişdir.

Tədbirin açılış mərasimində Tacikistan Respublikasının Baş nazir müavini Dilrabo Mansuri, TMEA-nın prezidenti Kobildjon Xuşvaxtoda, Mədəniyyət naziri Matlubaxon Sattoriyov, Təhsil və Elm naziri Rəhim Saidzoda və akademik Möhsün Nağısoylu çıxış ediblər. M.Nağısoylu müəllifi olduğu kitabları TMEA-nın prezidentinə hədiyyə edib.

Forumun işi dəyirmi masalar formatında davam etdirilib. "Sosial-humanitar birliklərin əsas istiqamətləri: texnologiya və alqoritmlər" mövzusunda dəyirmi masa akademik Möhsün Nağısoylunun moderatorluğu ilə keçirilib. Forum çərçivəsində, həmçinin MDB ölkələrinin fundamental elm sahəsində əməkdaşlıq üzrə Şurasının XII iclası və Gənc Alimlər Şurasının ilk iclası təşkil edildi.

AMEA-nın nümayəndə heyəti səfər çərçivəsində TMEA-nın vitse-prezidenti İlhom Amonzoda ilə görüşüb, akademiyalar arasında imzalanmış Anlaşma Memorandumu çərçivəsində elmi əlaqələrin genişləndirilməsi üzrə müzakirə aparılıb. Azərbaycanlı alimlər Tacikistan Milli Kitabxanası, Tacikistan Milli Antikvarlar Muzei və TMEA-nın Abubəddin Rudaki adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda olublar.

Tədbir iştirakçıları Tacikistanın Hisar şəhərinin mədəni-tarixi irsi ilə tanış ediliblər.

Tədbir zamanı akademik Möhsün Nağısoylu və Ayten Hüseynovadan Mir 24 telekanalı və Tacikistanın yerli televiziya kanalları, Güler Qafqazlıdan isə Tacikistan Milli Kitabxanası müsahibə götürüb.

Наша Великая Победа

Президент Ильхам Алиев создал новые реалии не только в регионе Южного Кавказа, но и в Евразии

8 Ноября - День судьбоносной Победы в Отечественной войне 2020 года, так как азербайджанский народ впервые за последние 200 лет познал плоды территориальной целостности и полного суверенитета, став полноправным хозяином собственной государственности.

По итогам исторической Победы сложилась новая реальность не только в регионе Южного Кавказа, но и во всей Евразии - регион после преодоления рисков полномасштабного военного противостояния стал гораздо более привлекательным не только для крупных инвесторов и производителей, но и целых государств, имеющих стратегические интересы в дружбе со Страной огней.

Кто владеет Шушой, тот владеет Карабахом

Но самое главное для нации - благодаря мудрой всесторонней созидательной деятельности Президента Ильхама Алиева на наших глазах родилось и выросло новое поколение бескомпромиссных победителей, не признающее территориальных уступок и живущее духом законности и справедливости международного права.

Без преувеличения, этот День Победы азербайджанский народ приближал, если быть точными, 27 лет и пять месяцев, со дня долгожданного возвращения во власть общенационального лидера Гейдара Алиева, и не случайно после получения известия об освобождении города Шуша первым делом именно его могилу посетил глава государства вместе с первой леди Мехрибан ханым Алиевой. Ведь и стар и млад подсознательно все это время жили с верой и надеждой услышать именно из уст Президента благою весть о восстановлении справедливости, тем более что каждый побывавший хотя бы раз в тех местах знает о стратегическом превосходстве места расположения "жемчужины Кавказа" и о том, что тот, кто владеет Шушой, тот владеет всем Карабахом.

Наконец, этот Великий день настал, и 8 ноября 2020 года народ услышал поистине благою весть от своего заслуженного лидера: "Родная Шу-

ша, ты свободна! Родная Шуша, мы вернулись! Родная Шуша, мы тебя возродим! Шуша - наша! Карабах - наш! Карабах - это Азербайджан!"

Во всей новой и новейшей истории Страны огней еще ни одно обращение лидера к народу не звучало столь ожидаемо, величественно, гордо и торжественно...

Выполнить исторический приказ

Сегодня, с высоты десятилетий, можно считать десятки отличий в политике Баку и Иревана, но главная разница в том, что у армянской нации не было общенационального лидера, даже близкого по масштабу к Гейдару Алиеву, чья концепция, знания, практика государственного строительства, харизма в общении с любимыми социальными слоями, умение зарядить и сплотить общество во имя решения самых неподъемных проектов достойно вхождения в самые блистательные учебники, на основе чего умные специалисты могут сформировать фундаментальные учения для десятков будущих поколений.

Пример величия патриарха глобальной геополитики конструировался непосредственно перед нашими глазами. Последующие 26 лет как общенациональный лидер, так и Президент Ильхам Алиев день и ночь готовили страну к историческому дню 8 Ноября. На всех уровнях укреплялась централизованная власть при параллельном выкорчевывании сепаратизма и попыток государственных переворотов, развивалась экономика, усиливалась армия, начиная с "Контракта века" были достигнуты сначала региональные, а затем и глобальные дипломатические успехи и сформировано новое поколение азербайджанцев, готовое, а главное, способное не только с высоким моральным духом, но и на высочайшем профессиональном уровне выполнить исторический приказ Верховного Главнокомандующего - главный в жизни всех и каждого. И приказ этот был выполнен просто блестяще: превентивный военный "Железный кулак" Азербайджана ударил по армии противника, изгнав ее прочь с наших земель, а дипломатический кулак параллельно опустился на переговорные площадки тех, кто мешал решению, подстрекал, извлекал выгоду из этого затянувшегося на десятилетия конфликта,

перевернув региональные реалии в правильном направлении, переставив пирамиду, как и положено, с вершины на основание.

Объединиться вокруг победоносного лидера

Сегодня перед нашим обществом стоят новые задачи, новые вызовы, с которыми мы под руководством многоопытного, всзнающего глобального лидера нового поколения просто обязаны справиться, без права на ошибки.

Ведь и мы кое-чему научены былым временем просчетов, и умеем ценить единство народа и власти, еще более усиливать армию, развивать экономику, укреплять и углублять достижения на дипломатическом треке, возродить до последнего миллиметра освобожденные территории, исполнить долг перед поколением, выполнившим приказ Верховного Главнокомандующего, и воспитывать новые поколения победителей, убежденных в правоте национальной идеи.

Древнекитайский философ Лао-Цзы говорил, что "победа над другими дает силу, победа над собой - бесстрашие". Под руководством Президента Ильхама Алиева нашей нации удалось преодолеть все самые тяжелые препятствия, превзойдя на едином дыхании природные возможности. В сердце всех азербайджанцев, независимо от мест расселения, вечно будут жить, как шехиды, которым уже сегодня посвящены не только страницы учебников, но стихи и дастаны, так и все, кто ковал Победу. Добавим к этому и шемящее ожидание родителей, любимых и всех близких людей.

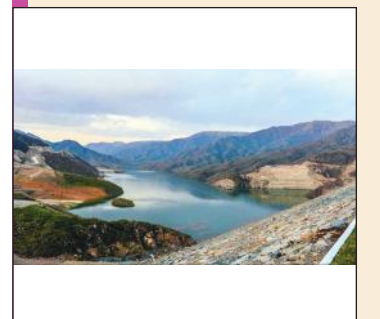
Но самая большая честь для всех азербайджанцев и прежде всего наших граждан, быть исполнителями мудрой и выверенной политики Президента Ильхама Алиева, который ведет Азербайджан к еще большему процветанию.

У нас впереди долгий путь возрождения и развития не разделенного, как раньше, а воистину единого государства, и наша обязанность - ценить и углублять то, что является для нас важнейшим достижением, - сплоченность и единство бесстрашной и непобедимой нации вокруг общепризнанного победоносного лидера нового поколения.

Вызовы COP29 и задачи гуманитарной науки

стр. 11 ⇨

Предел потерь исчерпан

стр. 11 ⇨

Познавательная информация

стр. 11 ⇨

A protocol was signed between the Institute of Caucasus Studies of ANAS and Kafkas University of Türkiye

page 12 ⇨

Вызовы COP29 и задачи гуманитарной науки

В НАНА состоялась научная конференция, посвященная международной климатической конференции

4 ноября при совместной организации Президиума, отделений гуманитарных и общественных наук НАНА состоялась научная конференция "Солидарность во имя зеленого мира - вызовы COP29 и задачи гуманитарной науки".

В мероприятии приняли участие президент НАНА академик Иса Габибейли, члены Президиума НАНА, советники НАНА, представители научных учреждений и организаций Академии наук и соответствующие лица.

Открыв конференцию вступительной речью, академик Иса Габибейли сообщил, что в республике успешно продолжается Год солидарности во имя зеленого мира, Азербайджан на высоком уровне готовится к международной мероприятию мирового масштаба - COP29.

Академик также отметил, что в НАНА проходят многочисленные мероприятия как в рамках Года, так и созвучного с ним мероприятия COP29. Организаторами этих мероприятий выступают отделения биологических и медицинских, физико-математических и технических, химических наук, а также наук о Земле НАНА, издаются книги, публикуются статьи, ученые выступают в телевизионных передачах.

Вклад НАНА в зеленую повестку

Руководитель НАНА продолжил: "А сегодня научная конференция, посвященная "Году солидарности во имя зеленого мира" и COP29, проходит при организации отделений гуманитарных и общественных наук, и тем самым подводятся итоги мероприятиям, которые прошли в Академии наук в данном направлении. После COP29 мы планируем провести обобщающее мероприятие, посвященное вызовам международной конференции и задачам академической науки. Ожидается, что на COP29 примут участие около 80-ти тысяч гостей. Проведение этой конференции международного уровня в Азербайджане свидетельствует о большом авторитете и влиянии Президента Ильхама Алиева. Азербайджанский народ уверен, что под руководством господина Президента и благодаря реализуемому им целенаправленным мероприятиям COP29 пройдет на высоком уровне. Посредством COP29 мы объединим вызовы сов-

ременной науки, которые составят приоритеты нашей дальнейшей деятельности".

Сказав, что в рамках COP29 пройдут широкие дискуссии по научным вопросам, академик Иса Габибейли добавил, что НАНА будет представлена на конференции на высоком уровне, в Академии наук пройдут встречи с зарубежными учеными и представителями научных организаций. Руководитель НАНА подчеркнул, что COP29 также даст направление дальнейшему развитию отечественной науки, а благодаря сегодняшней научной конференции будут выявлены возможности гуманитарных и общественных наук в решении соответствующих вопросов, видимые и невидимые стороны.

Приурочено COP29

Затем вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова подробно рассказала о мероприятиях, реализованных научными отделениями НАНА, в том числе научными учреждениями и организациями в рамках Года солидарности во имя зеленого мира и COP-29.

Академик сообщила, что за истекший период при непосредственной организации и участии НАНА прошли около 50-ти международных и республиканских научных конференций, круглых столов и семинаров, охватывающих такие темы, как "Роль общенационального лидера Гейдара Алиева в оздоровлении окружающей среды в Азербайджане", церемония презентации трехтомника "Экологическая политика Ильхама Алиева. Устойчивое развитие и зеленый мир (2003-2023)", "Зеленый рост и устойчивое развитие", "COP29 - зеленая стратегия, изменение климата и социальные науки: вызовы и задачи", "Сох-

раним наш зеленый мир", "Зеленая энергетика и проблемы зеленой экономики", "Глобальные изменения климата, фотосинтез и устойчивая жизнь", "Влияние антропогенных факторов и изменения климата на экосистемы Карабаха", "Наш зеленый мир в свете науки, которая дарит свет", "Зеленая энергетика и искусственный интеллект", "Изменение климата и устойчивость экосистем: угрозы, вызовы, решения", "Образ растений в классической диванной литературе", "Культ природы в азербайджанской литературе", "Зеленая энергетика и философия экологических проблем", "Этноэкология - культура народа по отношению к природе" и т.д. А в Центральной научной библиотеке, продолжила академик, действует виртуальная и традиционная книжная выставка, приуроченная Году солидарности во имя зеленого мира.

Помимо этого, академик Ирада Гусейнова рассказала о мероприятиях, которые прошли в рамках Года солидарности во имя зеленого мира и COP-29 в Нахчыванском и Гянджинском отделениях, а также в Шекинском и Лянчаранском региональных научных центрах НАНА.

Актуальная тематика докладов

Далее были заслушаны выступления заведующей отделом современного азербайджанского языка Института языкознания имени Насими доктора филологических наук, доцента Наргиз Гаджиевой ("Мысли Гейдара Алиева об экологическом воспитании и отношении к природе в азербайджанской детской литературе"), старшего научного сотрудника отдела социологии и психологии Института филологии

гических наук Эльнура Гусейнова ("Забота Гейдара Алиева о природе и тема природы в произведениях классиков"), ведущего научного сотрудника отдела истории и теории востоковедения Института востоковедения имени академика Зии Бунятова доктора философии по педагогике Лалы Микаилзаде ("Экологическая политика великого лидера Гейдара Алиева"), заведующей отделом армяноведения Института кавказоведения доктора философии по истории, доцента Эльнура Кяльбизаде ("Президент Ильхам Алиев - главный автор идеи экспорта зеленой энергии в Европу из стран тюркского мира"), директора Института археологии и антропологии доктора философии по истории, доцента Фархада Гулиева ("Связь динамики археологических культур с изменением климата").

Кроме этого, большой интерес вызвали доклады заведующей отделом Института рукописей имени Мухаммеда Физули доктора филологических наук, доцента Айюль Гаджиевой "Философия природы и любви в газелях Мухаммеда Физули", главного научного сотрудника вышеназванного института доктора филологических наук, доцента Назкят Мамедли "Человек и экосистема в суфийской литературе", и.о. заведующего отделом Института философии и социологии доктора философии по философии Мухаммеда Джабраилова "Роль неомпериализма в изменении климата и политика в сфере зеленой энергетики", заведующей отделом Института литературы имени Низами Гянджеви доктора философии по филологии, доцента Гюнай Гараевой "Пейзаж в системе художественного описания", ведущего научного сотрудника Института фольклора доктора философии по филологии, доцента Эльчина Галибоглу "Взаимоотношения между человеком и

природой в азербайджанском фольклоре" и заведующей отделом Института архитектуры и искусств доктора философии по архитектуре, доцента Самире Абдуллаевой "Роль ландшафтно-рекреационной среды в формировании городской экосистемы".

Работа будет продолжена

В своем выступлении советник НАНА академик Адиль Гарибов сообщил, что в результате научно-технического прогресса возросла потребность человечества в энергии, в связи с чем были начаты поиски альтернативных источников энергии, неограниченное использование энергии привело к глобальному потеплению и изменению климата, возрос объем выбросов углекислого газа в атмосферу. Сказав, что проведение в этих условиях такого престижного мероприятия, как COP29 в Азербайджане, носит символический характер, академик Адиль Гарибов добавил, что в республике наблюдается особо чуткое отношение к экологии, под руководством Ильхама Алиева реализуются мероприятия, направленные на сохранение зеленого мира и уменьшение объема выбросов углекислого газа.

Академик Адиль Гарибов высоко оценил мероприятия, которые проводятся в НАНА в рамках Года солидарности во имя зеленого мира и COP29, и сообщил, что ученые прилагают все усилия для борьбы с проблемами, связанными с изменением климата.

В заключение выступил академик Иса Габибейли, который высоко оценил прослушанные на научной конференции доклады и отметил, что в выступлениях были представлены новые подходы. Он также подчеркнул, что конференция сыграет важную роль в выявлении потенциала гуманитарных и общественных наук в решении проблем, связанных с изменением климата. В отличие от точных и естественных наук, продолжил руководитель НАНА, гуманитарные и общественные науки играют значимую роль в доведении информации о связанных с изменением климата проблемах до внимания общественности, просвещении населения и пропаганде мероприятий, направленных на охрану окружающей среды, работа в данном направлении будет продолжена.

Об итогах трехлетней деятельности

Генассамблея AASSA отчиталась о своей работе

Президент Национальной академии наук Азербайджана академик Иса Габибейли принял участие в заседании Генеральной ассамблеи Ассоциации академий наук и научных сообществ Азии (AASSA), которое состоялось в столице Филиппин Маниле.

Согласно Уставу организации, заседание Генассамблеи AASSA открыл президент Национальной академии наук и технологий (Филиппины) профессор Хайме К.Монтойя. Затем президент Ассоциации академий наук и научных сообществ Азии профессор Ахмед Нури Юрдусев выступил с обширным отчетом об итогах 3-летней деятельности руководимой им организации, которая охватывает академии наук 34-х стран.

На пленарном заседании Генассамблеи выступили президент Корейской академии наук и технологий профессор Дохан Ким, директор Научно-исследовательского центра Национального университета Сингапура профессор Б.Човдари, профессор Института

исследований землетрясений Токийского университета Кэндзи Сатакэ, президент НАНА академик Иса Габибейли, которые обсуждали деятельность AASSA и предстоящие задачи.

В рамках Генеральной ассамблеи состоялась Международная конференция "Цифро-

вая трансформация в науке и перспективе", на которой были заслушаны доклады руководителей и известных ученых, представляющих академии наук и университеты Турции, Азербайджана, России, Японии, Индии, Малайзии, Таиланда, Непала, а также представителей Азиатского банка развития и Орга-

низации информационных агентств стран Азии и Тихого океана.

Затем состоялись выборы руководства AASSA на 2027-2030-е годы - на должность президента на очередной период были рассмотрены кандидатуры профессора Сатрио Соемантри Броджонегоро, выдвинутого от Индонезийской академии наук, и президента Академии наук и технологий Малайзии профессора Рофини Ясмин Отман. По итогам голосования президентом AASSA стал министр науки и образования Индонезии профессор Сатрио Соемантри Броджонегоро.

Кроме того, были избраны вице-президент и шесть членов Правления AASSA.

Отметим, что академик Иса Габибейли встретился с президентами академий наук и технологий Филиппин и Новой Зеландии. В ходе встреч были обсуждены перспективы дальнейшего сотрудничества.

На заседании Генеральной ассамблеи AASSA было принято решение провести одно из следующих заседаний ассоциации Баку, в Национальной академии наук Азербайджана.

Предел потерь исчерпан

COP29 демонстрирует нашу решимость достичь своих целей в области устойчивого развития

Проведение 29-й сессии Конференции сторон Рамочной конвенции ООН об изменении климата (COP 29) в нашей стране - огромный успех, достигнутый благодаря успешной внешней политике Президента Ильхама Алиева, свидетельство значительного роста международного авторитета Азербайджана за последние годы.

- Сегодня человечество сталкивается с глобальными проблемами сохранения экологического баланса, рационального использования природных ресурсов, защиты воды, почвы и атмосферы от загрязнения. Не могут не вызывать озабоченности, с одной стороны, высокая динамика демографического роста, наблюдаемая в мире, а с другой - глобальное потепление, перфорация озонового слоя, истощение природных ресурсов.

По статистическим данным, ежегодно в мире уничтожаются тысячи гектаров лесных насаждений. Вырубка лесов в свою очередь приводит к засолению почвы (которую называют плодородным слоем планеты), эрозии, возникновению оползней, провоцирующих масштабные разрушения и катастрофы. В связи с этим в большинстве стран мира проводятся различные дискуссии для устранения проблем, возникающих в результате нарушения экологического баланса, - сейчас стихийное бедствие в любом регионе Земли считается проблемой не только этой территории, но и всего мира, и пути его преодоления вырабатываются в совместном поиске.

Стремительно сокращается количество лесов, равнин, лугов, богатых растительностью. Предел потерь, который сохраняет способность природы к самовосстановлению, уже исчерпан, и превышение этого предела может привести к более серьезным катастрофам. Именно на обсуждение этих проблем и определение возможных путей их решения нацелена деятельность Рамочной конвенции ООН об изменении климата.

- Как бы вы оценили конкретный вклад Азербайджана в эту сферу?

- Как известно, нынешний год в нашей стране объявлен "Годом солидарности во имя зеленого мира". Именно в этом контексте решаются такие важные природоохранные проблемы, как переработка полиэтиленовых и пластиковых упаковочных материалов, сокращение выбросов газа, вызывающих тепловой эффект, а также расширение использования экологически чистого транспорта, сохранение лесов, защита водоемов от загрязнения, восстановление природных ресурсов в нарушенной экологической среде в глобальном масштабе. Кроме того, ужесточились требования и к таким направлениям деятельности, как устранение воздействия на окружающую среду в процессе разведки и добычи полезных ископаемых.

Из этих требований вытекают строительство крупных водоемов, дренажных систем для очистки почв от засоления, озеленение Баку и его окрестностей, создание лесных полос для предотвращения эрозии почв на прибрежных песчаных дюнах, создание заповедников и заказников для защиты и приумножения флоры и фауны.

- Отметим также историческую Победу Азербайджана в Отечественной войне, которая сама по себе стала большим вкладом в решение экологических проблем в глобальном масштабе, особенно учитывая, что 30-летняя оккупационная политика Армении поставила под угрозу всю экосистему Карабаха и Восточного Зангезура.

- Более того, разграбление региона, уничтожение флоры и фауны на этих землях оказали огромное негативное влияние на экологическое состояние всего Кавказского региона. Армянские захватчики уничтожили такие уникальные виды флоры, как восточный платан воз-

растом 1600, 900 и 500 лет на территории Губадлинского, Физулинского и Джебраильского районов. После войны Министерством экологии и природных ресурсов была начата разработка предложений по оценке лесных массивов, флоры и фауны, особо охраняемых природных территорий, водных ресурсов, месторождений полезных ископаемых на освобожденных от оккупации территориях и восстановлению на них экологического баланса.

Только в течение 2023 года в Зангиланском районе было высажено 14,4 тыс. различных пород деревьев, на территории Физулинского и Агдамского районов посажены восточные платаны, дубы и другие деревья. Акции по посадке деревьев регулярно проводятся также в Губадлинском и Джебраиль-

ском районах. По мере того, как все деокупированные территории очищаются от мин и приводятся в безопасное состояние, на них систематически проводятся мероприятия по восстановлению экологической среды.

- То есть сегодняшняя "зеленая" повестка дня нашей страны является важнейшей составляющей мировой экологической повестки?

- Абсолютно точно. Сегодня Азербайджан играет одну из ведущих ролей в обеспечении энергетической безопасности стран Европейского Союза. Главная цель нашего государства - не отставать от процессов, происходящих в энергетическом пространстве мира. Как неоднократно отмечал в своих выступлениях наш Президент, спрос на "зеленую" энергию в мире будет расти. Если в инвестиционном портфеле компаний, работающих в нефтегазовой сфере, не будет проектов в области "зеленой" энергетики, они столкнутся с большими трудностями.

Конечно, огромный потенциал, которым обладает Азербайджан в этой области, дает нам возможность быть в рамках этих процессов: страна подписала контракты и меморандумы с ведущими мировыми компаниями "зеленой" энергии, а реализация совместных проектов нацелена на удовлетворение всех внутренних потребностей и в то же время возможность экспортировать природный газ в больших объемах.

Вместе с тем, согласно последнему климатическому плану, представленному нашей страной в ООН, Азербайджан заявил, что находится на пути к достижению цели в 30% возобновляемых источников энергии к 2030 году и сокращению выбросов углерода на 40% - к 2050-му. А это, как известно, чрезвычайно важный шаг для предотвращения глобального потепления, и проведение COP29 в Баку как раз демонстрирует нашу решимость достичь своих целей и выполнить международные обязательства в области устойчивого развития и по борьбе с изменением климата.

- Достаточно актуальным является и вопрос политических дивидендов, которые COP29 принесет нашей стране. Что вы можете сказать по этому поводу?

- Бесспорно, политический вклад COP29 будет более чем достаточным. В первую очередь, конечно, решение о проведении этой международной климатической конференции в Азербайджане является не только показателем доверия мирового сообщества к нашей стране, но и уверенности в том, что план дальнейших действий будет успешно выполнен и создаст почву для дальнейшего повышения политических связей Азербайджана со многими странами и международными организациями.

Даже несмотря на то, что Армения воздержалась от голосования в пользу Азербайджана, армянская диаспора и ее лобби имеют достаточное влияние на международных платформах и в органах, принимающих решения в развитых государствах, COP29-Азербайджан демонстрирует, что и лоббистская деятельность нашей страны движется в правильном направлении. Это чрезвычайный успех, из которого Азербайджан извлечет максимум пользы.

Галия АЛИЕВА

Познавательная информация

Ученые-географы рассказали школьникам об изменениях климата

Научные сотрудники Института географии имени академика Гасана Алиева побывали в средней школе № 8. Мероприятие состоялось 29-й сессии Конференции сторон Рамочной конвенции ООН по изменению климата-COP29, которая стартует в Баку 11 ноября.

Инициатор встречи, победитель III Грантового конкурса по развитию и инновациям в образовании и учитель географии Яшар Сеидалиев, завоевавший 5 медалей на международном конкурсе по географии, кратко рассказал об успехах своих учеников.

О климатических изменениях и аномалиях в мире и Азербайджане, проблемах загрязнения климата, засухи и опустынивания, роли современных технологий в изучении климата, метеорологическом оружии, синоптических прогнозах рассказал веду-

щий научный сотрудник отдела климата и агроклиматологии, доктор философии по географии доцент Гасан Набиев.

Выступая с докладом о Каспийском море, заведомом геоморфологии берегов и дна Каспийского моря доктор географичес-

ких наук, профессор Амир Алиев дал интересную информацию о причинах колебаний уровня и прогнозах на Каспии. Наряду с глобальными климатическими изменениями и антропогенными воздействиями, влияющими на колебания уровня, сейсмическими

и тектоническими процессами, происходящими на Каспии, ученый рассказал о специфике моря, отметив, что снижение его уровня будет продолжаться до 2050 года, а в последующие 200 лет уровень будет повышаться.

Специалист ГИС Назим Герайлы выступил с презентацией на тему "Тенденции и решения современной географии". Научный сотрудник предоставил школьникам обширную информацию о развитии географии, применении искусственного интеллекта в географии, его роли, значении и преимуществах, а также о пользе их использования при составлении синоптических прогнозов. Он сказал, что искусственный интеллект играет ключевую роль в создании карты качества воздуха, помогая улучшить городское планирование, а также управлять транспортными системами и процессами переработки отходов.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Academician Rasim Aliguliyev:

"Works should be done to make more effective use of the scientific potential of the Institute"

"Research is conducted at the Institute of Information Technology of the Ministry of Science and Education that responds to global challenges and the interests of the state. Systematic measures are carried out to strengthen scientific-theoretical activities, engage in targeted work with young people to involve them in scientific research as well as train the doctors of philosophy and sciences"-said Vice-President of ANAS, the director-general of the Institute of Information Technology, Academician Rasim Aliguliyev, during the scientific seminar.

The scientist underlined the importance of strengthening the relations with the higher education institutions of the country and conducting multidisciplinary research with institutions covering humanitarian areas, noting that these efforts would greatly contribute to the integration of science and education, the preservation of scientific potential, and its further development. The director general called on every researcher to review their activities, responsibly fulfill their duties, and deepen their scientific research dedicated to current problems basing on statehood traditions and national values.

Academician Rasim Aliguliyev pointed out the importance of organizing and coordinating scientific research activities, conducting expert evaluations of scientific and scientific-technical activities, as well as adhering to scientific ethics for the effective management of science. He added that as a result of the works carried out in recent years in this direction and the research conducted in priority spheres, several PhD and Doctor of Science dissertations have already been completed and submitted for discussion.

The Academician spoke about the necessity of each employee's regular participation in the scientific seminars, which are essential platform for intel-

lectual discussions. According to the scientist, the main goal of the scientific seminars is to become familiar with the research conducted within the dissertation works, re-focus on the issues at hand and support doctoral students and dissertators in their scientific activities.

The director general of the Institute also highlighted the importance of organizing both intra-departmental and inter-departmental scientific discussions at the institute, as well as enhancing the quality of seminars dedicated to various issues. He recommended each researcher to encourage themselves in their scientific activities and engage in competitive research and said that secondary school students distinguished by their advanced technological knowledge are supported at the institute and pointed out the necessity of expanding activities in this direction.

Academician Rasim Aliguliyev touched upon the importance of providing scientific and intellectual support to the newly admitted doctoral students in terms of their development as highly qualified specialists and achieving success in the field of science. He also highlighted the necessity for the doctoral students' dissertation topics to serve the interests of the country as a whole while also being dedicated to global scientific problems.

The report of the AASSA General Assembly in Philippine

The President of the Azerbaijan National Academy of Sciences, Academician Isa Habibbeyli represented the scientific institution of our country at the General Assembly meeting of the Association of Academies and Societies of Sciences in Asia (AASSA) held in Manila, the capital of the Philippines.

The meeting of the General Assembly was opened by Professor Jaime Montoya, President of the Philippine Academy of Science and Technology, in accordance with the organization's Charter. Professor Ahmad Nuri Yurdusev, President of the Association of Academies and Societies of Sciences in Asia, delivered a comprehensive report on the three-year activity of the scientific organization, which encompasses the Academies of Sciences from 34 countries. At the plenary session of the General Assembly, Professor Dohan Kim, President of the South Korean Academy of Science and Technology, Professor B. Chovdari, Director of the Scientific Research Center of the National University of Singapore, Kenji Satake, Director of the Research Institute at the University of Tokyo and Academician Isa Habibbeyli, President of the Azerbaijan National Academy of Sciences made speeches at the event and spoke about the activity of AASSA and the tasks ahead.

As part of the General Assembly, an international scientific conference on the topic of "Digital Transformations and Perspectives in Science" was held. The

conference featured presentations and speeches of heads and prominent scientists of the Academies of Sciences and universities from Türkiye, Azerbaijan, Russia, Japan, India, Malaysia, Thailand and Nepal as well as representatives from the Asian Development Bank and the Asian Information Agency.

Subsequently, the elections for the leadership of AASSA for the years 2027-2030 were held. The candidacy of Prof. Satryo Soemantri Brodjonegoro, nominated by the Indonesian Academy, and the candidacy of Prof. Rofina Yasmin Othman, President of the Academy of Sciences and Technology of Malaysia, were discussed for the presidency of the Association for the next term. According to the results of the voting, Professor Satryo Soemantri Brodjonegoro, Indonesia's Minister of Science and Education, was elected president of AASSA.

In addition, during the meeting of the General Assembly, the Vice President of AASSA and six members of the Board of Directors were also elected.

The President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli met with the presidents of the Academies of Science and Technology of Philippines and New Zealand to discuss issues of mutual cooperation.

During the meeting of the General Assembly, it was decided to hold one of the meetings of AASSA at the Azerbaijan National Academy of Sciences.

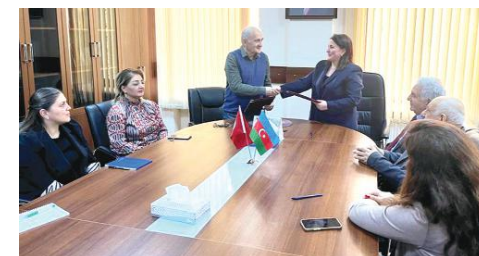
Reyhan Majidli, Public Relations, Press and Information Department of the Presidium Administration of ANAS

A protocol was signed between the Institute of Caucasus Studies of ANAS and Kafkas University of Türkiye

An agreement protocol on cooperation was signed between the Institute of Caucasus Studies of the Azerbaijan National Academy of Sciences and the Kafkas University of Türkiye on November 1.

The agreement protocol was signed by Doctor of political sciences, docent and acting director of the Institute of Caucasus Studies Ramila Dadashova and Professor Hajali Najafoghlu, head of the Center for Caucasus and Central Asian Studies of the International Relations Department of the Kafkas University.

The purpose of signing the cooperation protocol is to implement joint projects, sci-

entific research, and publications in the fields of science, education, culture, and art, to carry out the exchange of scientific personnel, to organize scientific conferences and excursions, and to present the activities of both institutions accordingly.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов, Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийат, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000